

Slutrapport Motiverande samtal för friskare hundtänder och ekonomiska rapport för projektet N2018-0002

Populärvetenskaplig sammanfattning

Daglig tandborstning är det bästa sättet att förhindra tandlossning hos både människa och hund men hur ska vi bäst motivera hundägare att börja borsta hundens tänder? Detta vill vi studera genom att jämföra traditionella rådgivningsmetoder med så kallad motiverade samtal. Motiverade samtal innebär att den som behöver ändra sitt beteende bjuds in i diskussionen genom inkluderande frågor istället för konkreta instruktioner. Avsikten är att få mottagaren involverad och stimulerad till att själv ändra sitt beteende genom aktiv involvering. Metoden rekommenderas inom humantandvården redan idag. I denna studie följer vi valpägare och deras valp under 2,5 år. En grupp (kontrollgrupp) får inga uppföljande telefonsamtal, en grupp får standardiserad traditionell rådgivning och den sista gruppen information och uppföljning i enlighet med motiverande samtalsteknik. Hundägarnas rutiner kring hundens hemtandvård och hundarnas tandhälsa kommer att utvärderas efter 2,5 år för att se om motiverande samtal kan förbättra hundägarnas efterlevnad av råden.

Bakgrund och inledning

Tandlossning (parodontit) är den allra vanligaste sjukdomen som drabbar våra hundar. Över 80% av alla hundar över 6 år beräknas vara drabbade (1, 2). Tandlossningssjukdom karakteriseras av en inflammatorisk progressiv förlust av tandens stödjevävnad som i slutskedet resulterar i tandförlust. Studier har visat systematiska skillnader mellan raser och att mindre hundar utvecklar tandlossningssjukdom vid en tidigare ålder (3). Daglig tandborstning är ”gold standard” för att förebygga och även bromsa sjukdomens utveckling. Tyvärr är kunskapen om tandborstningens betydelse generellt alltför låg hos hundägare och fler hundägare skulle behöva borsta sin hunds tänder. Effektiva insatser för förbättrad hemvård har en enorm potential för att drastiskt höja välfärd och livskvalitet hos våra hundar. Vi har tidigare utfört en landsomfattande kartläggning av kunskaper, attityder och utförande av tandvård hos hund i Sverige (4-7). Denna kartläggning har skett i form av en enkätundersökning riktad till landets samtliga registrerade veterinärer, djursjukskötare och hundägare och har tydliggjort problem och frågeställningar samt identifierat mål för specifika insatser för att förbättra hemtandvård. Inom humantandvården är det väl känt att daglig tandborstning och god oralhygien är en förutsättning för begränsning av tandlossningens utveckling. Denna kunskap har bidragit till det system vi har i Sverige där tandhygienister och tandläkare regelbundet informerar och kontrollerar hur patienter lyckats med sin hemvård. Studier har dock visat att informationens utformning är av stor vikt för att patienten ska fullfölja rekommendationerna och därmed uppnå god tandhälsa (8) (<http://www.socialstyrelsen.se/tandvardsriktlinjer/omriktlinjerna/omradenriktlinjerna/patientundervisning>). Även hos hund vet vi att daglig hemtandvård är av stor vikt för att begränsa tandlossning (9). Vi vet däremot mycket lite om hur vi bäst motiverar djurägare till att utföra hemtandvård. I och med att tandlossning drabbar majoriteten av våra hundar är det av största vikt att utöka förståelsen kring sjukdomen och dess förebyggande. Sjukdomen är dels smärtsam för hunden och innebär även stora kostnader för djurägaren. I dagsläget läggs de största ekonomiska resurserna på att åtgärda redan existerande tandproblem. Att enbart utföra

en professionell tandrengöring i narkos utan efterföljande hemvård är snarast att betrakta som en kosmetisk åtgärd, ineffektiv utifrån ett vård- och ekonomiskt perspektiv. Vår största uppgift måste istället vara att åstadkomma ett förändrat beteende hos djurägare mot ökad hemtandvård och utbilda djurägare om nyttan av tandborstning (10). I och med att daglig hemvård i form av tandborstning är helt avgörande för att begränsa sjukdomens utveckling måste vi säkerställa att vi dels informerar om, motiverar samt kontrollerar djurägares efterföljande av hemvårdsinstruktioner på ett korrekt sätt (11). En sådan kunskap har potential att kraftigt förbättra djursjukvården och gagna hela hundpopulationen. Det är vanligt förekommande att veterinärer i konsultationssituationen använder direkt rådgivning till djurägare, där veterinären omedvetet sätter agendan, agerar expert och förutsätter att djurägarens motiv är desamma som veterinärens (11). En sådan omedveten attityd kan manifesteras i slutna frågor (t ex ”Mår din hund dåligt?” istället för ”Hur mår din hund?”) och direkta uppmaningar, vilka riskerar att få motsatt effekt mot den avsedda. Forskning visar att motiverande samtal och utbildning har stor potential att nå en positiv, långsiktig effekt mot ett önskat beteende (12, 13). Motiverande samtal (MI) är en evidensbaserad, klientcentrerad kommunikationsmetod för att stimulera förändring, som framgångsrikt använts vid beteendeproblem hos människor (12). Metoden används på hela livsstilsområdet och rekommenderas bl. a i Socialstyrelsens Nationella riktlinjer för vuxentandvård. (<http://www.socialstyrelsen.se/tandvardsriktlinjer/omriktlinjerna/omradenriktlinjerna/patientundervisning>). Motiverande samtal finns även beskrivet som metod i kommunikationen mellan veterinär och djurägare (11) och föreläses på veterinärutbildningen vid SLU. Forskning pågår även på SLU om användning av motiverande samtal som verktyg för minskad antibiotikaanvändning i animalieproduktion (14, 15).

Syfte och frågeställning

Tandlossning medför ett stort och ofta onödigt lidande och innebär därför ett enormt problem utifrån ett djurvälståndsperspektiv. Det finns effektiva sätt att förebygga sjukdomen, men medvetenhet och i synnerhet efterlevnad av behandlingsrekommendationer för hemtandvård är erkänt låg. Vår landsomfattande kartläggning av hundägares och djurhälsopersonals attityder och rutiner gällande tandhåsovård hos hund har visat att trots att de flesta veterinärer och djursjukskötare upplever att de informerar hundägare om hundtandborstning (95%) är det bara knappt 4 % av hundägarna som borstar sin hunds tänder dagligen. Detta trots att över 99% av hundägarna tycker att god tandhälsa hos hunden är viktigt!(5). Detta tyder på stora brister i utformning och genomförande av information kring förebyggande tandhåsovård hos hund. Målsättningen med denna studie är att tillämpa s.k. motiverande samtal (motivational interviewing) för att utveckla en modell som kan användas av veterinärer och djursjukskötare i deras kontakt med hundägare.

Material och metoder

Studien är utformad som en klinisk interventionsstudie. Hundar med beräknad vuxenvikt < 12 kg rekryterades i samband med vaccination vid 12 veckors ålder. Djurägarna randomiserades till en av 3 grupper; MI-grupp, traditionell rådgivning eller kontrollgrupp. Valparna kommer att följas under 2,5 år med avseende på utförande av hemtandvård samt tandhälsa.

1. Kontrollgruppen (n=25) ges skriftlig standardinformation om studien i samband med förfrågan om medverkan.
2. En andra grupp (n=25) får telefonuppföljning med traditionell rådgivning av veterinär (Karolina Enlund, KE) avseende hundens tandhälsa (3 tillfällen, ca var 6:e månad till studiens slut). Samtal spelas in för analys av veterinärens samtalsstil.
3. En tredje grupp (n=25) får telefonuppföljning med motiverande samtal (KE) vid regelbundna uppföljningar (3 tillfällen, ca var 6:e månad till studiens slut). Samtal spelas in för analys av veterinärens samtalsstil.

För att undersöka grad av hemtandvård kommer alla hundägare att svara på web-enkäter om hundens tandvård vid ca 1 och 2 års ålder. Dessutom utförs klinisk undersökning av tandhälsa på samtliga deltagande hundar vid ca 2,5 års ålder enligt standardiserat protokoll av samma veterinär (Karolina Enlund). Vid detta tillfälle bedöms tänderna enligt Veterinary Oral Health Council (VOHC) rekommendationer för kliniska försök, där bl. a graden av inflammation, plack samt tandsten dokumenteras (16).

Tandhälsodata kommer att analyseras med variansanalys (GLM) där inverkan av behandling (grupp 1,2,3) kommer att undersökas som s.k. fixed factor. Enkätdata kommer att analyseras med motsvarande variansanalys, anpassad för upprepade mätningar vid 1 och 2 år (repeated measures GLM). Projektets utformning syftar till att kunna följa hundarna under tillräckligt lång tid för att fastställa begynnande tandlossning hos små hundar, dvs ca 2,5 år (Projektet kommer sammantaget att pågå under 4 år, dvs nov 2018- nov 2022).

Avvikelser från ansökan

Rekrytering har skett via valpvaccinationsbesök istället för via uppfödare, som var initialt tänkt, eftersom vi identifierade ett problem i att valp säljs/flyttar över hela landet vilket omöjliggör klinisk undersökning i slutet av studien. Inga fysiska valpträffar har genomförts pga den ändrade rekryteringen, samt för att vi identifierade svårigheter i att skilja de två behandlingsgrupperna åt om vi valt att ha både samtal och träffar i interventionen. Resor i projektet har varit tvungna att avstås pga situationen med COVID-19.

Resultat

Den initiala kunskapsinhämtningsfasen, inkluderande studier inom MI, materialutformning till valpägare och utformning av webbenkät har fullgjorts.

75 hundägare med hundar med beräknad vuxenvikt < 12 kg rekryterades under 2019 genom att via telefonsamtal kontakta samtliga valpägare som besökt Anicura Albano Djursjukhus eller Anicura Gärdets Djurklinik för 12 veckors valpvaccination under andra halvan av 2019. Vi fick ett mycket positivt gensvar och en överväldigande majoritet av de tillfrågade djurägarna valde att delta i studien. Skriftligt medgivande insamlades och djurägarna randomiserades till en av 3 grupper; MI-grupp (n=25), traditionell rådgivning (n=25) eller kontrollgrupp (n=25).

Det första samtalet med behandlingsgrupperna genomfördes sedan under våren 2020, samtalen spelades in och har kodats för samtalsmetodik av MIClab.

Under hösten 2020 har en enkät med frågor om tandhälsa, hemtandvård samt upplevelser av tandhälso-samtalet med veterinären, sammanställts, distribuerats och besvarats av deltagande hundägare.

Preliminära data visar på en signifikant skillnad i samtalsmetodik mellan traditionell rådgivning och MI-grupperna. Preliminära enkätdata tyder också på att deltagandet upplevs som mycket positivt av hundägarna.

Diskussion och praktisk relevans

Vi har tidigare visat att svenska hundägare anser att hundens tandhälsa är av stor vikt men trots detta är det mycket få som utför hemtandvård på ett korrekt sätt. Vi har också identifierat stora brister i kommunikation mellan djurhälsopersonal och hundägare avseende profylaktisk hemtandvård (5). Vi som arbetar inom djurhälsovården har mycket att lära kring profylaktiskt arbete från humantandvården. Genom vår pågående studie hoppas vi kunna ge verktyg för att förbättra vår rådgivningsmetodik. Vi tror att utveckling och användande av MI har potential att drastiskt förbättra tandhälsan hos våra hundar, vilket också kommer att resultera i ett minskat behov av narkoser och medicinering. Vi tror också att det kan leda till ökad integration mellan vårdgivare och vårdtagare. Kunskaper från denna studie kommer även att kunna användas inom andra djuromvårdnads-områden. Vi ser därför stora potentiella vinster avseende djurvälstånd, men också ekonomiska vinster för både djursjukhus och djurägare i en omprioritering från operativa till förebyggande åtgärder.

Studien pågår till slutet av 2022.

Budgetförbrukning

En viss omprioritering har gjorts inom ramen för budgeten.

Beviljade medel

97 000 SEK

Beviljad budget

År 1

Lönemedel inkl LKP och OH Ann Pettersson 67 000 SEK

Lokal kostnader mm inom projektet 10 000 SEK

Resor 20 000 SEK

Förbrukade medel (se bifogad PDF från SLU)

Lön inkl LKP och OH Ann Petterssons för handledningstid:

(64 375 lön + 25 501 OH SEK)-1 547 (återbetalning dragen semesterersättning) Totalt 88 329 SEK

Lokalkostnader: 7107 SEK

Övrig kostnad 220 SEK

Totalt förbrukade medel 95 657 SEK

Kvarvarande belopp

1 343 SEK

Referenser

1. Kortegaard HE, Eriksen T, Baelum V. Periodontal disease in research beagle dogs--an epidemiological study. *J Small Anim Pract.* 2008;49(12):610-6.
2. Hamp SE, Olsson SE, Farsomadsen K, Viklands P, Fornell J. A Macroscopic and Radiologic Investigation of Dental Diseases of the Dog. *Veterinary Radiology.* 1984;25(2):86-92.
3. Hamp SE, Hamp M, Olsson SE, Lindberg R, Schauman P. Radiography of spontaneous periodontitis in dogs. *J Periodontal Res.* 1997;32(7):589-97.
4. Brunius Enlund K, Brunius C, Hanson J, Hagman R, Höglund OV, Gustas P, et al. Development and validation of two questionnaires: Dental home care and dental health in Swedish dogs. *PLoS One.* 2019;14(1):e0204581.
5. Enlund KB, Brunius C, Hanson J, Hagman R, Höglund OV, Gustås P, et al. Dental home care in dogs - a questionnaire study among Swedish dog owners, veterinarians and veterinary nurses. *BMC Vet Res.* 2020;16(1):90.
6. Enlund KB, Brunius C, Hanson J, Hagman R, Höglund OV, Gustås P, et al. Dog Owners' Perspectives on Canine Dental Health—A Questionnaire Study in Sweden. *Frontiers in Veterinary Science.* 2020;7(298).
7. Enlund KB, Karlsson M, Brunius C, Hagman R, Höglund OV, Gustås P, et al. Professional dental cleaning in dogs: clinical routines among Swedish veterinarians and veterinary nurses. *Acta Vet Scand.* 2020;62(1):1-10.
8. Zenthofer A, Dieke R, Dieke A, Wege KC, Rammelsberg P, Hassel AJ. Improving oral hygiene in the long-term care of the elderly RCT. *Community Dentistry and Oral Epidemiology.* 2013;41(3):261-8.
9. Harvey C, Serfilippi L, Barnvos D. Effect of frequency of brushing teeth on plaque and calculus accumulation, and gingivitis in dogs. *Journal of Veterinary Dentistry.* 2015;32(1):16-21.
10. Forsberg L. Motiverande samtal - Bättre än råd. *Lakartidningen.* 2006;103(42):3178-80.
11. Bard AM, Main DCJ, Haase AM, Whay HR, Roe EJ, Reyher KK. The future of veterinary communication: Partnership or persuasion? A qualitative investigation of veterinary communication in the pursuit of client behaviour change. *PLoS One.* 2017;12(3).
12. Miller WR, Rollnick S. *Motivational interviewing: Helping people change:* Guilford press; 2012.
13. Lundahl B, Molteni T, Burke BL, Butters R, Tollefson D, Butler C, et al. Motivational interviewing in medical care settings: A systematic review and meta-analysis of randomized controlled trials. *Patient Educ Couns.* 2013;93(2):157-68.
14. Svensson C, Emanuelson U, Bard A, Forsberg L, Wickström H, Reyher K. Communication styles of Swedish veterinarians involved in dairy herd health management: A motivational interviewing perspective. *J Dairy Sci.* 2019;102(11):10173-85.
15. Svensson C, Wickström H, Emanuelson U, Bard AM, Reyher KK, Forsberg L. Training in motivational interviewing improves cattle veterinarians' communication skills for herd health management. *Vet Rec.* 2020.
16. Scherl DS, Bork K, Coffman L, Lowry SR, Van Cleave M. Application of the Gingival Contour Plaque Index: Six-month plaque and gingivitis study. *Journal of Veterinary Dentistry.* 2009;26(1):23-7.